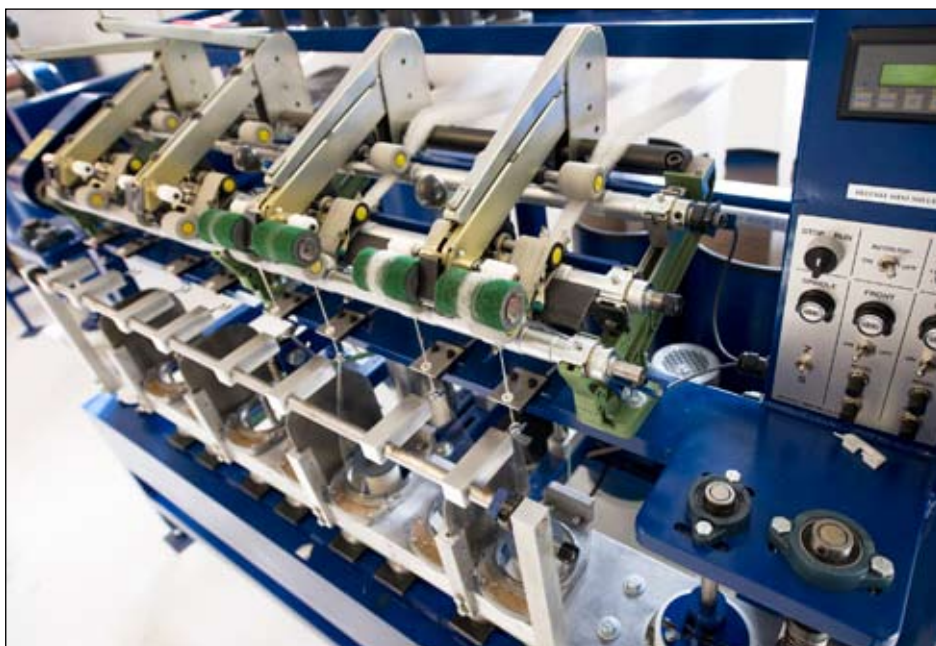

ULLFORuM

Den Canada-tillverkade spinnmaskinen Minimill provkörs just nu i Jämtland och stora förhoppningar ställs till den. Den skapar möjlighet att förädla ull lokalt med lönsambet. Foto: Tommy Andersson

I nummer fem 2008 publicerade *Färskötsel* en text om projektet UllFORuM som vill få till en hållbar småskalig produktion av ull och ullprodukter i Jämtlands län. Arbetet med UllFORuM går vidare. Fyra stycken avelsbaggar från Danmark införskaffades i våras och det lilla spinneriet som köpts in går varmt.

Vi har fått till ett så tunt garn att man kan sticka det i industrimaskin. Det håller inte riktigt än, men vi är på god väg att få till det, säger Gunilla Classon, projektledare för UllFORuM.

I höstas anlände ett litet spinneri, en så kallad Minimill, till Jämtland. Anläggningen köptes ny från ett familjeföretag i Kanada som sålt sina spinnerier i till

Man experimenterar med att ta fram garn med olika tjocklekar.
Foto: Tommy Andersson

platser runtom i världen, exempelvis Australien, England, Mongoliet, Afghanistan och USA. Minimillen består av en uppsättning maskiner som kan förädla små volymer av ull och därmed göra dem lönsamma att ta hand om. Sedan i mitten på januari körs Minimillen för fullt i UllFORuMs lokaler i Ås, och det arbetas på att försöka få fram ett tillräckligt bra garn.

-Vi håller på och experimenterar med ett litet företag utanför Östersund som heter Ulleri AB och testar garnet i deras industristickmaskiner. Parallellt jobbar vi tillsammans med formgivaren Viktoria Månström, för att få fram säljande ullprodukter, säger Gunilla Classon.

Alan Waller, en av Sveriges främsta ullexperter har vid flera tillfällen varit på besök hos UllFORuM, bland annat var han med när Minimillen anlände. Han har varit väldigt entusiastisk över anläggningen.

-Det är otroligt spännande. Rent tekniskt så är det underbart. Maskinerna kanske inte producerar så mycket per timme, men däremot per arbetad timme. Det kan innebära att man kommer att kunna bedriva småskalig

Full fart på

produktion av garn och ull med lönsamhet, säger han.

Flexibel maskin

-En av sakerna som är bra med Minimillen är att den har så korta ställtider. Vi kan snabbt skruva om reglagen och ställa om för en annan produktion, säger Gunilla Classon. Eftersom det blir mycket experimenterande är det bra med flexibla och enkla maskiner. -Vi jobbar nu med framförallt två saker, dels hur mycket ull vi lägger ut i kardverket och dels hur mycket vi sträcker ullen. Vi har också lärt oss att det spelar roll hur ullen tvättats, hur smutsig den är, och vilken kvalitet ullen har, säger hon.

Det är en tålmodskrävande process att få fram ett tillräckligt elastiskt och jämnt garn, men om det lyckas är det en stor framgång.

-Vi testar oss fram och det tar tid. Ibland är det lite frustrerande. Men vi har också börjat med den svåraste produkten. Får vi bara till den så tror vi att man kan börja tjäna pengar, säger Gunilla Classon.

Just nu vill man att maskinerna ska gå så mycket som det bara är möjligt. Lena Persson och Karl Almestål sköter i huvudsak arbetet med Minimillen. Lena kommer från slöjden och Karl är en utbildad maskiningenjör som sticker på fritiden.

Avelsprojekt

Parallellt med produktutvecklingen som pågår i flera steg agerar husdjursagronomen Anna Hedendahl avelsledare i projektet. Sedan den 27 mars står fyra danska baggar av merinoras i karantän i hennes ladugård, i väntan på att provsvaren ska bli klara.

-Det var många turer innan vi kom så långt, mycket regelverk att anpassa sig efter. Men nu har vi tre vita baggar och en svart – Ib, Øjvin, Brian och Zorro. Alla av rasen Dansk merino. Paratuberkulosproverna ska odlas i sex månader och

Minimillen

sedan hoppas vi att alla djuren är friska så att de kan släppas ut från karantänen till gårdarna med merinokorsningar i Jämtland. Under tiden förbereder vi oss för framtiden, bland annat är det tänkt att vi ska bygga upp en långsiktig avelsplan, säger Anna Hedendahl. Det kommer även att göras en kartläggning av hur fårpopulationen i Jämtlands län ser ut.

-Vi har en husdjursagronomstudent som gör sitt ex-jobb här. Hon har fått alla ullmätningar som har gjorts mellan 2002 och 2008. De fårägare som tyckt att det varit okej har också lämnat ut sina elitlammsuppgifter. Tanken är att vi ska koppla ihop materialet och se vad vi har för population idag så att vi i framtiden bättre kan selektera djur, säger Anna Hedendahl.

Hon sitter även med i en referensgrupp för avelsvärdering på det nationella planet. Genom att få till stånd en fungerande avelsvärdering ska man kunna jämföra djur mellan besättningar och årgångar, vilket är till nytta för djuren i projektet.

Anna, Gunilla, Karl och Lena passar också på att sprida kunskap om UllFORuM och att ständigt lära sig nya saker inom området. Hela tiden dyker det upp nya intressanta aspekter på ullproduktion.

Franska erfarenheter

-Jag och min kollega Lena deltog i ett ullmöte i Frankrike, med den franska ullorganisation A.T.E.L.I.E.R. Där fick vi se nya zeeländska får, en modernare typ av merino – en vitalare och veckfri variant som får många lamm och har fantastisk ull. De hade flugits över för ett år sen och vi fick se deras första avkommor. De hade korsat den nya zeeländska merinon med nordfransk merino och sydfransk merino. Och resultatet var spännande. Fåren hade en väldigt finfibrig ull. Det såg ut att vara tredubbelt så mycket som på en fransk merino. Den nya zeeländska merinon

Den danska merinobaggen Ib är rankad som en av de bästa i Danmark med ett avelsindex på topp. Här före klippning. Foto Anna Hedendahl

hade mycket ull som var vit och inte så fet, säger Anna Hedendahl.

Hon och Lena tog också tillfället i akt och träffade ett antal människor som jobbar inom den franska fårnäringen. De visade sig vara väldigt intresserade av det som pågår i Jämtlands län.

-Till veckan kommer det en tjej från södra Sverige som själv tänkt köpa en minimill. Det kommer besökare från när och fjärran och det finns ett jättestort intresse för anläggningen vilket förstås är roligt, säger Gunilla Classon.

-Vi har som mål att ha en första kollektionen klar till hösten. Förhoppningsvis kan vi visa upp den på den modevisning som ska äga rum vid årets

SM i fårklippning som hålls i närheten av Åre i oktober. Sen vill vi också inom projekttiden prova att spinna på pälsull från Gotlandsfåren eftersom vi här i Jämtland har ganska stor tillgång till det, säger Gunilla.

Anna Sablén, journalist, Jämtlands läns landsting

UllFORuM drivs av JiLU (Jämtlands läns institut för landsbygdsutveckling). Projektet pågår under tre år och finansieras till hälften av EU-medel och till hälften av pengar från Jämtlands läns landsting och KK-stiftelsen.

Lena Persson sorterar merinoull i Frankrike tillsammans med erfarna Nya Zeeländare. Foto: Anna Hedendahl

